AH 1840
2016Z03580

Antwoord van minister Koenders (Buitenlandse Zaken) (ontvangen 10 maart 2016)

Vraag 1
Kunt u bevestigen dat de Europese ministers van Buitenlandse Zaken op 15 februari jl. hebben besloten om de sancties tegen 170 individuen en 3 bedrijven uit Wit-Rusland volledig op te heffen? 1) Zo ja, kunt u dit besluit en de discussie in de Raad Buitenlandse Zaken toelichten?

Antwoord
Op de Raad Buitenlandse Zaken van 15 februari jl. heeft de EU besloten om de actieve sancties tegen Wit-Rusland met een jaar te verlengen, en de sancties tegen de 170 individuen en 3 bedrijven, die reeds in oktober waren opgeschort in reactie op de vrijlating van de laatste zes internationaal erkende politieke gevangenen, niet te verlengen. De hiertoe dienende wetteksten zullen binnenkort worden gepubliceerd. Dientengevolge zal het sanctiepakket tegen Wit-Rusland bestaan uit een wapenembargo en gerichte maatregelen tegen vier personen die verband houden met de verdwijning van een aantal personen uit de oppositie in de jaren 1999-2000. Dit besluit is een weerslag van het tweezijdige belang om enerzijds positief te engageren met Wit-Rusland, omdat dialoog meer kans geeft op duurzame transformatie naar een democratische rechtsstaat dan verdere isolatie, en anderzijds om druk te blijven behouden middels het sanctie-instrument in het licht van de nog gebrekkige voortgang op het gebied van de mensenrechten.

Vraag 2
Kunt u bevestigen dat besluitvorming over sanctieregimes volgens het Lissabon-verdrag geschiedt op basis van unanimiteit in de Raad en dat derhalve de expliciete instemming van alle lidstaten, dus ook van Nederland, was vereist om tot opheffing van de genoemde sancties over te gaan? Zo ja, kunt u de Nederlandse inzet in de discussie en de instemming met het besluit toelichten?

Antwoord
Op basis van het Verdrag van Lissabon heeft de Raad unaniem besloten tot deze gedeeltelijke verlenging van de sancties. Het uitblijven van unanimiteit ten aanzien van dit besluit, zou hebben betekend dat alle sancties tegen Wit-Rusland op 29 februari 2016 automatisch zouden verlopen. Er was een deel van de Raad dat actief pleitte voor een dergelijke volledige opheffing van het bestaande sanctiepakket tegenover Wit-Rusland. In dat krachtenveld was het niet haalbaar om vast te blijven houden aan het volledige sanctiepakket. Nederland heeft tijdens de discussies gepleit tegen volledige opschorting en gewezen op het belang van het houden van voldoende druk op Wit-Rusland

om het land aan te blijven sporen om voortgang te maken op mensenrechtengebied.

Vraag 3
Bent u nog steeds van mening dat de presidentsverkiezingen in oktober 2015, “in het geheel niet vrij en eerlijk” waren? 2) Wordt dit oordeel naar uw mening bevestigd in het eindrapport van de OVSE/ODIHR-waarnemingsmissie van 28 januari jl.? 3) Zo ja, hoe moet opheffing van de sancties in dit licht worden gezien?

Vraag 4
Bent u nog steeds van mening dat er in Wit-Rusland sprake is van substantiële beperkingen op de persvrijheid, repressie van vrijwel het gehele maatschappelijke middenveld en wetgeving op basis waarvan eenieder die deelneemt aan ongeautoriseerde bijeenkomsten strafrechtelijk vervolgd kan worden? Zo ja, hoe moet opheffing van de sancties in dit licht worden gezien?

Vraag 5
Klopt het dat voor de voormalige politieke gevangenen nog steeds ernstige belemmeringen op hun burgerlijke en politieke vrijheden gelden? Zo ja, hoe moet opheffing van de sancties in dit licht worden gezien?

Vraag 6
Heeft Wit-Rusland recent stappen genomen om de doodstraf af te schaffen of de toepassing van de doodstraf stop te zetten? Zo nee, hoe moet de opheffing van de sancties in dit licht worden gezien?

Vraag 7
Deelt u de opvatting van de VN Speciale Rapporteur voor Wit-Rusland, Miklós Haraszti, dat er sinds de presidentsverkiezingen van oktober geen verandering te zien is in de sombere mensenrechtensituatie in Wit-Rusland? 4) Zo ja, hoe moet opheffing van de sancties in dit licht worden gezien?

Antwoord op vraag 3 t/m 7
Het Kabinet maakt zich onverminderd zorgen over de slechte staat van de mensenrechten in Wit-Rusland, waaronder het gebrek aan rehabilitatie van de politieke gevangenen en de recente uitspraak van de doodstraf tegen twee individuen. Tegelijkertijd hebben de Wit-Russische autoriteiten in de afgelopen weken en maanden te kennen gegeven voortgang te willen boeken op het gebied van de mensenrechten. Zo is er een commissie opgericht om de aanbevelingen van ODIHR op te volgen met het oog op de parlementsverkiezingen in oktober, zullen er een aantal evenementen worden opgezet met VN-instanties om draagvlak te creëren voor een moratorium op de doodstraf, en zal er vaart worden gezet achter het opvolgen van de aanbevelingen van de *Universal Periodic Review* en de EU-Wit-Rusland

mensenrechtendialoog. Ook lijkt er enige verbetering te zijn in de houding van de autoriteiten ten aanzien van niet-gesanctioneerde demonstraties.

Mede in het licht van deze ontwikkelingen pleitte een aantal EU-lidstaten voor een volledige afschaffing van de sancties, om deze dynamiek te ondersteunen. Het kabinet deelt de mening dat deze dynamiek de ruimte moet krijgen om zich te ontplooien. Dit houdt in dat de EU Wit-Rusland niet moet isoleren, maar op bepaalde punten toenadering moet zoeken en hiermee haar beïnvloedingsmogelijkheden moet vergroten. Nederland blijft Wit-Rusland echter beoordelen op zijn daden, en daarom is het van belang dat de positieve voornemens van Wit-Rusland zo spoedig mogelijk worden omgezet in concrete verbeteringen van de mensenrechtensituatie in Wit-Rusland.

Vraag 8
Heeft u in voorbereiding op besluitvorming over de sancties in de RBZ contact gezocht met mensenrechtenverdedigers en de oppositie in Wit-Rusland? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wat was uw reactie op de gezamenlijke oproep van acht oppositieleiders "to keep visa and financial restrictions (sanctions) against Belarusian officials who were directly involved in the repression against political opponents or in the falsification of the elections results", alsmede op hun verzoek om pas na de parlementsverkiezingen van later dit jaar een definitief besluit over de sancties te nemen? 5)

Antwoord
Nederland houdt voortdurend nauw contact met mensenrechtenverdedigers en leden van de oppositie in Wit-Rusland, zo ook in de afgelopen maanden voorafgaand aan het nieuwe sanctiebesluit. Nederland heeft nota genomen van het pleidooi van de acht oppositieleiders. Uitstel van het sanctiebesluit tot na de parlementsverkiezingen lag echter niet in de rede, vanwege het aflopen van de sancties op 29 februari 2016. Zie verder ook de beantwoording van vraag 1 t/m 7.

Vraag 9
Heeft u kennisgenomen van reacties van Wit-Russische oppositieleiders op het EU-besluit de sancties, tegen hun gezamenlijke oproep in, toch op te heffen? Zo ja, wat is bijvoorbeeld uw reactie op oppositieleider Andrei Sannikov die spreekt van "a very unfortunate decision that would have negative consequences for the Belarusian people, civil society and independent media" en stelt dat "it is a very clear signal to the dictatorship that it can continue with its practices"? 6)

Antwoord
Nederland is op de hoogte van de diverse reacties vanuit verschillende delen van de Wit-Russische oppositie en het maatschappelijk middenveld. Het besluit van de EU gaat gepaard met Raadsconclusies, die een signaal aan de Wit-Russische autoriteiten geven dat verdere ontwikkeling van de bilaterale

relatie met de EU afhangt van verdere verbeteringen op het gebied van mensenrechten.

Vraag 10
Bent u bekend met het bericht "Kremlin welcomes EU's decision to lift sanctions on Belarusian President Lukashenko"? 7) Zo ja, hoe kijkt u aan tegen deze uitlatingen van de Russische regering?

Antwoord
Ja, het kabinet is bekend met de uitlatingen en neemt hier nota van.

Vraag 11
Waar doelde u op toen u na afloop van de Raad Buitenlandse Zaken stelde dat de sancties ook weer opnieuw ingesteld kunnen worden? 8) In welke situatie zult u voor hernieuwde instelling van de sancties pleiten? In hoeverre spelen het verloop van de aankomende parlementsverkiezingen en ontwikkelingen in de mensenrechtensituatie hierbij een rol?

Vraag 12
Klopt het dat hernieuwde instelling van de sancties opnieuw een besluit op basis van unanimiteit in de Raad vergt en dat derhalve de expliciete instemming van alle lidstaten vereist is? Zo ja, hoe denkt u te zijner tijd die unanimiteit te kunnen bewerkstelligen?

Antwoord op vraag 11 en 12
Sanctiebesluiten dienen, conform het Verdrag van Lissabon, immer met unanimiteit te worden genomen. Indien er sprake is van substantiële verslechtering van de mensenrechtensituatie in Wit-Rusland, zou dat kunnen leiden tot een situatie waarin de EU unaniem zal besluiten het huidige sanctiepakket tegen Wit-Rusland weer aan te scherpen. Op dit moment wenst het kabinet niet te speculeren op mogelijke ontwikkelingen in de toekomst. Echter zolang Wit-Rusland in gebreke blijft op het gebied van de eerbiediging van mensenrechten, blijft Nederland in EU-verband pleiten voor een gebalanceerd beleid van druk en dialoog in de relatie met Wit-Rusland.

Vraag 13
Wat zegt het besluit van de Raad Buitenlandse Zaken om de sancties tegen Wit-Rusland op dit moment op te heffen over de EU als waardengemeenschap? Deelt u de inschatting dat het er alle schijn van heeft dat fundamentele Europese waarden als democratie en respect voor mensenrechten in dit geval plaats hebben moeten maken voor geopolitieke en/of economische overwegingen?

Antwoord
Zoals geïdentificeerd in de Raadsconclusies van 15 februari 2016, is het streven naar fundamentele waarden als respect voor mensenrechten, democratie en rechtsstatelijkheid de basis voor de relatie tussen de EU en

Wit-Rusland. De sancties tegen Wit-Rusland zijn onderdeel van een breder pakket aan druk- en dialoogmiddelen in de relatie met Wit-Rusland, dat toeziet op dit streven. Het besluit tot gedeeltelijke opheffing van de sancties tegenover Wit-Rusland is een uiting van de breed gedragen opvatting dat naast gebruik van het sanctie-instrument de druk op Wit-Rusland nadrukkelijker binnen het dialoogspoor ingevuld kan worden.

1) http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/02/15-fac-belarus-conclusions/
2) Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2015-2016, nr. 617, antwoord op vraag 2 en 3
3) http://www.osce.org/odihr/elections/belarus/218981?download=true
4) http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=17027&LangID=E
5) https://charter97.org/en/news/2016/2/11/190699/
6) http://www.theguardian.com/world/2016/feb/15/eu-lifts-most-sanctions-against-belarus-despite-human-rights-concerns
7) http://tass.ru/en/politics/857023
8) http://www.volkskrant.nl/buitenland/eu-schrapt-president-loekasjenko-van-sanctielijst~a4245279/